

DSS

Društvo
slovenskih
skladateljev

Pogovori
s skladatelji –
Cikel 1808

Godalni kvartet ACCADÉMIA

Mojca FORTIN – violina

Beti BRATINA – violina

Gea PANTNER VOLFAND – viola

Zoran BIČANIN – violončelo

PROGRAM

Dušan Bavdek, Joseph Haydn,
Marko Mihevc Muni

Ponedeljek, 26. februarja 2024, ob 19.30

Društvo slovenskih skladateljev
Kogojeva dvorana

Ob 19.00 – Predkoncertni pogovor
Moderator: Aleš Nagode

www.dss.si

PROGRAM

Dušan BAVDEK

GODALNI KVARTET št. 1

Joseph HAYDN

GODALNI KVARTET V D-DURU, op. 20, št. 4

Marko MIHEVC MUNI

CINGALINI za godalni kvartet

Godalni kvartet ACCADÉMIA

Violinistki Mojco Fortin in Beti Bratina, violistko Geo Pantner Volfand ter violončelista Zorana Bičanina je na skupno umetniško pot privedlo naključje. Srečali so se kot študentje predmeta Komorna igra pri profesorju Tomažu Lorenzu na Akademiji za glasbo v Ljubljani in leta 2009 ustanovili *Godalni kvartet Accadémia*. Ansambel je hitro zorel v kakovostno izvajalsko telo, saj so že v času študija za svoje umetniško delovanje prejeli Prešernovo nagrado Akademije za glasbo v Ljubljani. Poleg študija na matični akademiji so se izpopolnjevali še na seminarjih vidnih komornoglasbenih poustvarjalcev, kot so *Trio di Parma*, Wen-Sinn Yang, Ana Čumačenko, Nora Chastain ... Po diplomi so študij komorne glasbe nadaljevali pri slovitem *Carmina kvartetu*, na Univerzi za glasbo in predstavljajočo umetnost v Gradcu.

Z javnim nastopanjem so začeli februarja 2010, ko so izvedli prvi celovečerni koncert. Od takrat znanuje njihovo delovanje nenehna kvalitativna rast, ki jih danes uvršča med programsko in interpretativno najbolj prodorne slovenske komornoglasbene ansamble. Njihovo igranje odlikuje kreativna zasnova, ki ne zanemari pozornosti do skladateljske intence, ter virtuozna izvedba, pri kateri prizadevanje za natančno podajanje notnega teksta ne stoji na poti muzikantski razigranosti.

S svojimi nastopi navdušujejo občinstvo tako doma kot v tujini. Že leta 2010 so uspešno zastopali ljubljansko Akademijo za glasbo v okviru *Slovenskega meseca* na Madžarskem, s koncertoma v Budimpešti in Békéscsabi. Naslednje leto so v norveškem Berlevågu sodelovali pri izvedbi opere *Heksehammeren* skladatelja Ragnarja Rasmusena. Občasno so sodelovali s številnimi vidnimi solisti klasične glasbe (Mate Bekavac, Wendy Enderle-Champney, Jure Hladnik ...), pa tudi s poljskim jazz saksofonistom Grzechem Piotrowskim ob predsedovanju

Poljske Evropski uniji. Nastopali so v okviru različnih koncertnih ciklov in festivalov, kot so programi Glasbene mladine Ljubljanske in Glasbene mladine Slovenije, *Metabonma*, *Echos Festival*, *Festival Bled*, *Festival Lent* ter prireditve Fondazione musicale Santa Cecilia v Portogruaru. Posebno odmevno je bilo njihovo sodelovanje v abonmaju *Veličastnih 7* Cankarjevega doma, leta 2017, kjer so z newyorško plesno skupino Bill T. Jones / Arnie Zane Dance Company v Gallusovi dvorani z velikim uspehom izvedli dela Schuberta in Ravela.

Poleg tega svojo virtuoznost dokazujejo na številnih tekmovanjih, bili so finalisti tekmovanja *Amici della Musica* v Vidmu (Udine) ter polfinalisti mednarodnega tekmovanja *Festivala Bled*. So zmagovalci (2015) in tretjenagrajenci (2012) *Tekmovanja Primož Ramovš*.

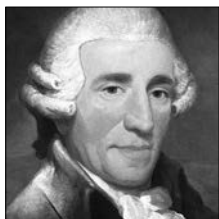
V preteklosti in – kot bomo videli – v sedanosti je bila ustvarjalnost v obliki godalnega kvarteta močno zaznamovana z večkulturnostjo okolja, iz katerega je oblika izšla. Od samega začetka so se v njej spletale glasbene prvine različnih socialnih plasti in etničnih skupin. Ob intelektualno sofisticiranih kontrapunktskih kompozicijskih tehnikah najdemo prvine preprostega ljudskega večglasja, ob daljnih odmevih pretanjeno diferencirane umetnosti dvorne opere in baleta v ospredje stopa prvinska preprostost glasbene folklore. Iz sublimnega povezovanja teh nasprotij v harmonično celoto izhaja »klasičnost« oblike, ki premošča etnične in socialne meje ter uteleša človeškost v najširšem pomenu besede.

Nocojšnji spored protipostavlja tri glasbena dela, ki so sicer nastala v različnih obdobjih, a rastejo iz iste tradicije glasbene oblike godalnega kvarteta, predvsem pa iz istega večkulturnega glasbenega prostora med Alpami in Panonsko nižino. Prvo je delo slovenskega skladatelja **Dušana Bavdka (1971)**, ki sodi med najvidnejše slovenske skladatelje svoje generacije. Študiral je kompozicijo na Akademiji za glasbo v Ljubljani, najprej pri Alojzu Srebotnjaku, nato na podiplomskem študiju pri Marijanu Gabrijelčiču in Danetu Škerlu. Ob tem se je izpopolnjeval v tujini pri Janosu Vajdi in Helmutu Lachenmannu. Ob ustvarjalnem delu je deloval kot pedagog, najprej na Konservatoriju za glasbo in balet v Ljubljani, občasno na Oddelku za muzikologijo Filozofske fakultete ter stalno na Akademiji za glasbo, kjer trenutno deluje kot redni profesor za kompozicijo. Ob tem je predaval na številnih tujih visokih glasbenih šolah, bil član strokovnih žirij tekmovanj in natečajev ter nepogrešljiv sodelavec v dejavnosti Društva slovenskih skladateljev, trenutno kot predsednik društva.

Izhodišče in temeljno privlačnost njegovega ustvarjanja je najbolje opisal Leon Stefanija: »Opus Dušana Bavdka tematizira vprašanja o brisanju in ohranjanju vrednot — o (i)zbiranju delcev v neko celoto. To počne na prefinjen način: s posrečenim vezivom, kjer se tesno prepletata tako kritično premerjanje tradicionalizmov kot trezna distanca do modernizma.« S tem pristopom nadaljuje prakso, tako značilno za skladateljske mojstre preteklosti, ki so v svojih delih spajali raznorodne že znane glasbene prvine v popolnoma nove glasbene kontekste. Tovrsten ustvarjalni pristop se lepo kaže tudi v **Godalnem kvartetu št. 1** (1996), ki je prvi od dveh njegovih skladb v tej obliki, nastalih v istem letu. Delo je krstno izvedel Ljubljanski godalni kvartet na Noči slovenskih skladateljev leta 1996 v Ljubljani, nato pa so ga izvajali številni domači in tuji sestavi (Avalon Quartet, Royal Quartet, Benda Quartet ...). Delo ima dva stavka. Prvi ima značaj uvoda in prinaša dve kontrastni vzdušji. Akordično zadržanemu uvodnemu delu sledi ritmično živahno in z nizanjem drobnih motivov grajeno stopnjevanje, ki s svojo motoriko pne mostove med neobarokom in minimalizmom ter kulminira v kontrapunktu glavnih tematskih materialov. Vrhunec dela je drugi stavek, ki prinaša soočenje štirih kontrastnih odsekov, ki temeljijo na isti vrsti tonov. Zaključni takti ga z reminiscenco na začetek skladbe zaokrožajo v celoto.

Na samem izhodišču godalnega kvarteta kot oblike umetniške glasbe stojijo *Godalni kvarteti op. 20* **Josepha Haydna (1732–1809)**. V času njihovega nastanka (1772) je skladatelj že dobro

desetletje deloval na dvoru knezov Esterhazy, kjer je užival naklonjenost in morda celo skrbno prikrito občudovanje delodajalca. To mu je omogočilo, da je pri skladanju novih del za dvorne glasbene sestave preizkušal drugačne ustvarjalne poti in eksperimentiral s povezovanjem raznorodnih prvin. Na drugi

strani pa je bil to čas dolgih samotnih mesecev, ki jih je morala dvorna glasbena kapela preživeti ob svojem delodajalcu v sicer bleščečem, a z vlago, komarji in neznosnim mrzlim vetrom prežetim okoljem dvorca Esterhaza. Zato ne preseneča, da so občutja nemoči in depresije Haydna spodbudila k iskanju temnejših izraznih tonov. Ob številnih eksperimentalnih in za slog časa nenavadnih delih, v katerih se kažejo vplivi protoromantičnega gibanja v umetnosti Srednje Evrope, ki je znano pod oznako *Sturm und Drang*, so nastali tudi Godalni kvarteti op. 20. V njih je Haydn začel razvijati sintezo med galantnim slogom sredine 18. st. in starejšimi, večinoma kontrapunktskimi tehnikami visokega baroka. Neobremenjeno lahkotnost in oblikovno zaokroženost zgodnejših divertimentov za godalni kvartet sta zamenjali poglobljena ekspresivnost in strukturalna nepredvidljivost, ki sta za poznavalce vir privlačnega intelektualnega razvedrila.

Vse te značilnosti se kažejo tudi v **Godalnem kvartetu v D-duru**, ki v ciklusu nosi št. 4. Prvi stavek označuje izjemna ekonomija glasbenega gradiva, ki je skoraj v celoti razvito iz »pramotivov« prve teme. Haydn ga preoblikuje na ozadju sonatne oblike, ki pa s šibko melodično profiliranostjo območja druge teme in uporabo tehnike navidezne reprize uspešno dezorientira strukturalnega poslušalca. Podobno je v drugem stavku. Za Haydnov čas že nekoliko arhaična in nič kaj galantna tema z značajem alemande se začne razvijati v cikel variacij, v katerih vodilna vloga v ansamblu prehaja od 1. violine k violončelu in nazaj. V četrti variaciji pa se skladatelj vrne k izvorni temi, ki se – podaljšana in preoblikovana – v sturm-und-drangovski maniri razkroji v z dinamičnimi kontrasti in ritmičnimi ter motivičnimi poudarki izpolnjen izbruh ekspresivnosti. Rousseaujevski »nazaj k naravi« odzvanja iz tretjega stavka, ki se opira na muzikantstvo romskih glasbenikov, tako neizbrisno prisotnih v ljudski in popularni glasbi panonskega prostora. Uporaba ljudskih glasbenih prvin v menuetu, ki je simbol galantnega sloga v

glasbi, je radikalen odmik od razsvetljenskega racionalizma in še en znak vdora proromantizma v evropsko umetnost. Romantična vihravost preveva tudi zadnji stavek, ki na svojstven način povezuje na videz nezdružljivo: pretanjeno uporabljeno in v svojem bistvu intelektualistično tehniko izpeljevanja motivičnega gradiva, ki se opira na starejše tehnike »učenega« kontrapunkta, in izrazite zvočne kontraste, nenavadne harmonske zveze in pogosto rabo kromatike, ki so orodja za stopnjevanje ekspresivnosti. Skupaj poslušalca potegnejo v vrtinec glasbenih vtisov, ki jih evropska glasba poprej ni poznala.

Tudi zadnja točka večera, »**Cingalini**« za **godalni kvartet**, se napaja pri glasbeni tradiciji panonskega prostora in romske glasbe. **Marko Mihevc Muni (1957)** je gotovo eden najbolj markantnih

slovenskih skladateljev sodobnega časa. Na Akademiji za glasbo v Ljubljani je študiral kompozicijo (Alojz Srebotnjak) in dirigiranje (Anton Nanut), nato pa še kompozicijo (Francis Burt) in analizo glasbe (Gottfried Sholz) na Visoki šoli za glasbo in predstavljajočo umetnost na Dunaju. Ob ustvarjalnem delu je bil profesor za kompozicijo na Akademiji za glasbo v Ljubljani, utemeljitelj in dolgoletni umetniški vodja Noči slovenskih skladateljev, dejaven član različnih odborov in predsednik Društva slovenskih skladateljev. Za svoje delo je prejel več nagrad, med drugimi tudi Kozinovo nagrado Društva slovenskih skladateljev.

O nocoj izvajani skladbi je avtor zapisal: »*Cingalini* so virtuoзна skladba za godalni kvartet, obstajajo pa tudi druge verzije, kot na primer za godalni orkester. Ena najbolj zanimivih je bila verzija za osem kontrabasov, ki jo je naredil Zoran Marković. Na YouTubeu se najde celo priredba za harmoniko, kitaro in klavir. Zaradi iskrivosti jo godalci po navadi uvrstijo na koncu sporeda, pogosto pa jo imajo za dodatek. Težko bi bilo ugotoviti, kje vse so to skladbo igrali

(kvartet Feguš – kot stalni program, Mladi ljubljanski solisti, največkrat pa je igrana v Berlinu), po vsej verjetnosti pa jo je prvič izvedel ameriški godalni orkester »I Palpiti« na Bledu. Današnja verzija je na novo predelana in bo tako v novi obleki doživela svojo krstno izvedbo.«

Aleš Nagode

KONCERT STA OMOGOČILA

Ministrstvo za kulturo RS

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Mestna občina Ljubljana

Mestna občina
Ljubljana

DSS

Društvo
slovenskih
skladateljev

Pogovori
s skladatelji –
Cikel 1808

INFORMACIJE

Društvo slovenskih skladateljev
Trg francoske revolucije 6
1000 Ljubljana
01/241 56 60
info@dss.si
www.dss.si

www.dss.si